

“EUROPEAN SOCIAL SURVEY”

RANNSÓKNIR Á LÍFSGILDUM, VIÐHORFUM OG HEGÐUN EVRÓPUBÚA

Eva Heiða Önnudóttir

Doktorsnemi í stjórnmálafræði – Háskólinn í Mannheim

Aðili í rannsóknateymi fyrir ESS á Íslandi 2012

Um ESS

- Samstarfsverkefni yfir 30 Evrópuríkja
- Fjármagnað af Evrópusambandinu og aðildarríkjum
- Könnun framkvæmd 2.hvert ár
  - Fyrsta könnunin var gerð 2002
- Ísland var með 2004 (2.umferð) og er með núna í 6.umferð árið 2012
  - Rannsóknateymi; Stefán Hrafn Jónsson (verkefnisstjóri ESS á Íslandi og lektor), Guðbjörg Andrea Jónsdóttir (forstöðumaður Félagsvísindastofnunnar), Hulda Þórisdóttir (lektor), Ólafur Þ. Harðarson (prófessor) Felicia Huppert (prófessor), Dóra Guðmundsdóttir (doktorsnemi), Eva Heiða Önnudóttir (doktorsnemi) og Heiður Hrunn Jónsdóttir (verkefnisstjóri á Félagsvísindastofnun)

Um ESS

- Spurningalistinn samanstendur af um það bil 120 atriðum (spurningar) og skiptist í þrennt:
  - Kjarnaspurningalisti – er alltaf eins. Til dæmis er spurt um:
    - Fjölmíðlanotkun,
    - félagslegt traust og traust til stofnanna,
    - áhuga á stjórnámálum og þátttöku í þeim,
    - afstöðu til stjórnamála og lýðræðis,
    - félagsleg gildi,
    - afstaða til innflytjenda,
    - félagslega velferð,
    - lífsgildi og bakgrunnur svarenda,
    - o.fl.

Um ESS

- Auk kjarnaspurningalista eru tveir til þrír spurningalistar sem rótera á milli ára
- 2002: „Málefni innflytjenda og hvað það er að vera ríkisborgari“ og „Þátttaka og lýðræði“.
- 2004: „Heilsa og umönnun“, „Viðhorf til viðskipta og fjármála“ og „Fjölskylda, atvinna og velferð“. Ísland með (2005).
- 2006: „Æviskeið“ og „Persónuleg og félagsleg velferð“
- 2008: „Öldrun“ og „Viðhorf til velferðarríkisins“.
- 2010: „Traust til dómskerfisins“ og „Fjölskylda, atvinna og velferð“.
- 2012: „Persónuleg og félagsleg velferð“ og „Skilningur og væntingar til lýðræðis“. Ísland með.

ESS á Íslandi - 2012

- „Persónuleg og félagsleg velferð“ – meðal annars spurt:
  - Hvar svarandi staðsetur sjálfan sig í þjóðfélagstiganum (0=neðst, 10=efst).
  - „Að hve miklu leyti færðu aðstoð og stuðning frá fólkinu sem stendur þér næst þegar þú þarft á því að halda?“
  - „Og að hve miklu leyti veitir þú fólkinu sem stendur þér næst aðstoð og stuðning þegar það þarf á að halda?“
  - „Að hve miklu leyti finnst þér þú hafa tilfinningu fyrir því hvert líf þitt er að stefna?“
  - „Almennt séð finnst mér það sem ég geri í mínu lífi vera mikilvægt og einhvers virði.“
  - „Fyrir flesta á Íslandi er lífið að verða verra frekar en betra.“
  - „Mér finnst ég vera náin/n fólki í mínu nánasta umhverfi.“

ESS á Íslandi - 2012

- „Skilningur og væntingar til lýðræðis“ – meðal annars spurt:
  - Hversu mikilvægt er fyrir lýðræði að:
    - „...að ríkisstjórnarflokkum sé refsað í kosningum þegar þeir hafa staðið sig illa?
    - „...að stjórnmalaflokkar bjóði upp á skýra valkosti sem eru ólíkir á milli flokka.“
    - „...að ríkisstjórnin skýri ákvarðanir sínar fyrir kjósendum?“
    - „...að ríkisstjórnin verndi alla gegn fátækt?“
    - „...að standa vörð um réttindi minnihlutahópa?“
  - Hvor fullyrðinganna lýsir því sem þú telur vera best fyrir lýðræði:
    - A. „Öllum ætti að vera frjálst að tjá pólitískar skoðanir sínar opinberlega, jafnvel þótt þær séu öfgakenndar.“
    - B. „Koma ætti í veg fyrir að þeir sem hafa öfgakenndar pólitískar skoðanir geti tjáð sig um þær opinberlega.“

ESS – veganesti fyrir háskóla

- Nemendur séu læsir á einfaldar töflur og myndir.
- Nemendur fá þjálfun í að nota gögn sem eru þegar til og í opnum aðgangi. **ÓGRYNNI TIL AF GÖGNUM.**
- Nemendur velti fyrir sér orðalagi spurninga og hvað er í raun verið að spyrja um.
  - Af hverju mælist Ísland sem “hamingjusamasta þjóð í heimi”?

ESS - hamingjuspurningin, 2004

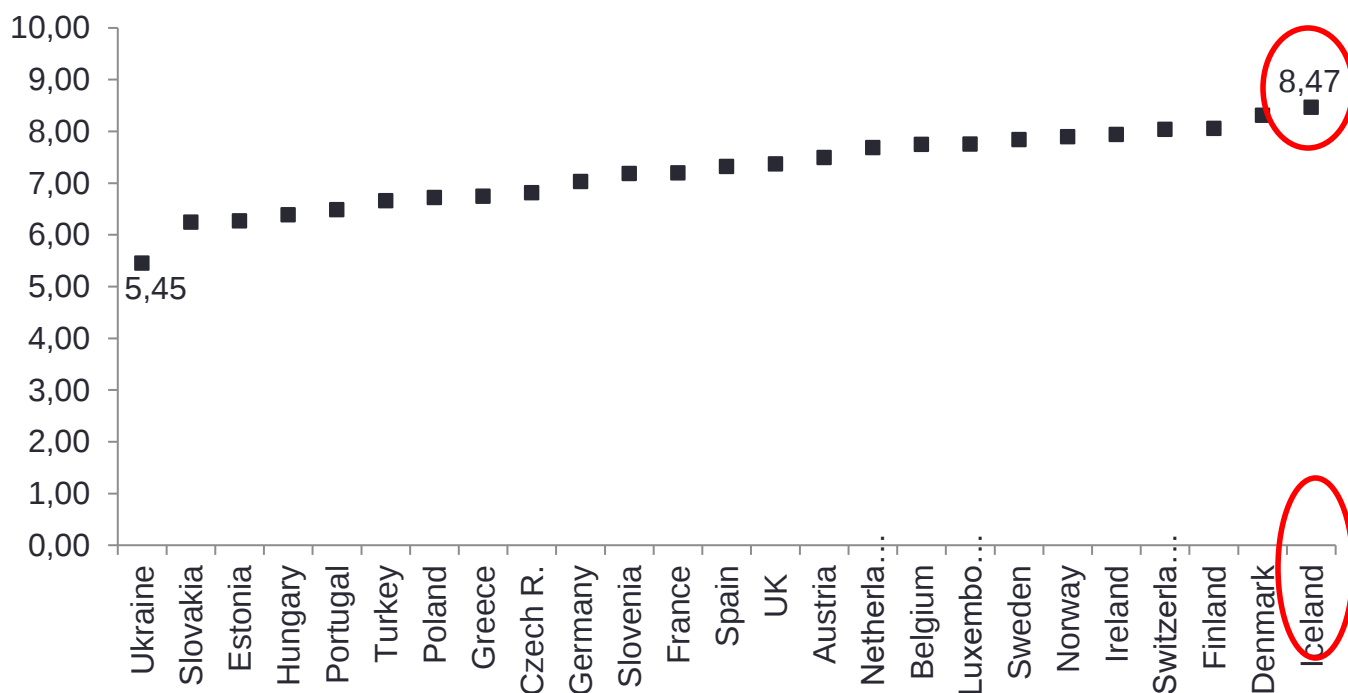
- Spurningin er orðuð svo: “Þegar á heildina er litið, hversu ánægð(ur) ert þú með lífið þessa dagana?”

0 1 2 3 5 6 7 8 9 10

Mjög óánægð(ur)
(Extremely unhappy)

Mjög ánægð(ur)
(Extremely happy)

Þýðir þetta
það sama?

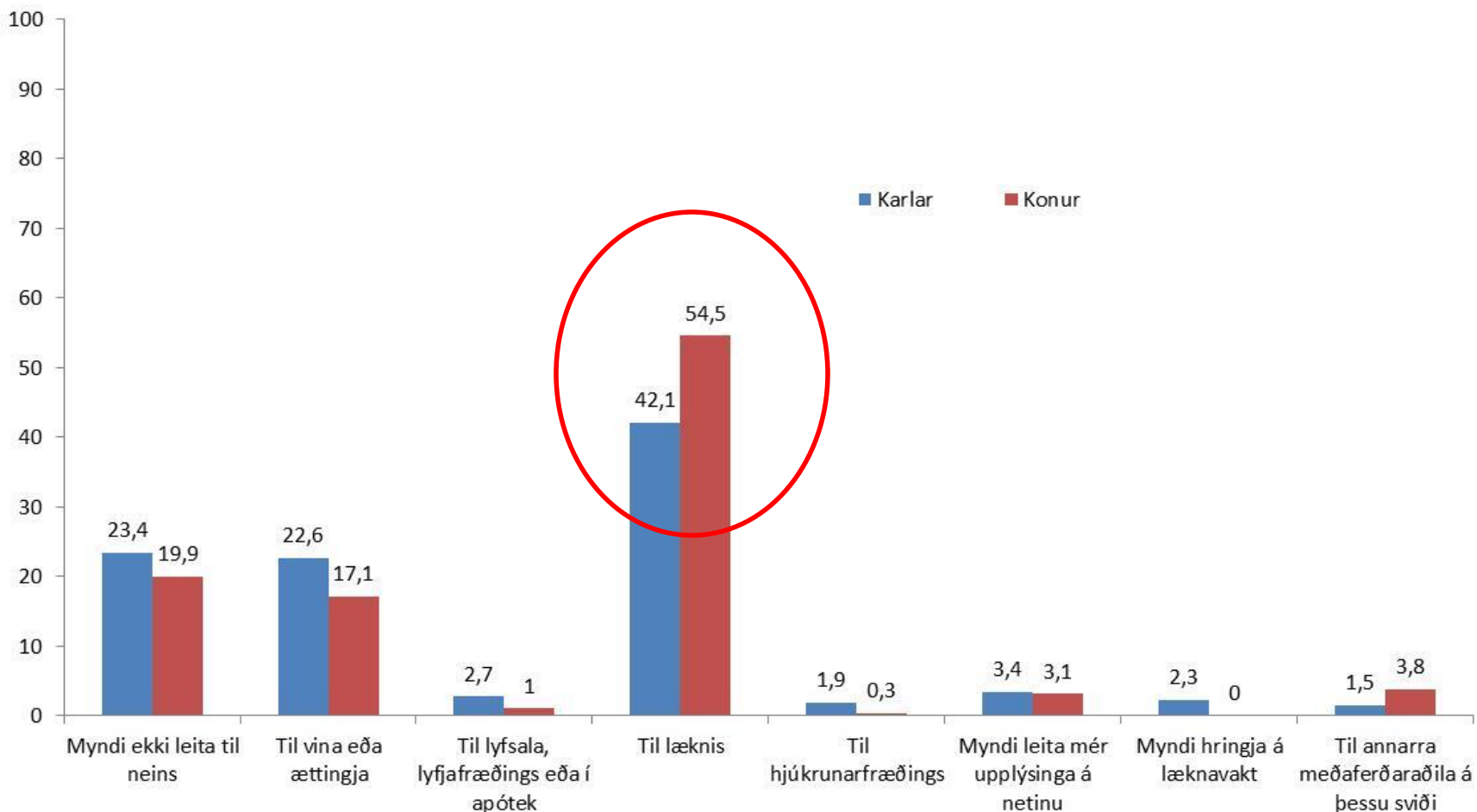

ESS á Íslandi 2004 (2005)

- „Heilsa og umönnun“ – *Segjum nú að þú ættir í vandræðum með svefn. Hvert, ef eitthvert, myndir þú fyrst leita til að fá ráð eða meðhöndlun?*

	Fjöldi	% allra	% gildra svara
Myndi ekki leita til neins	120	20,7	21,7
Til vina eða ættingja	109	18,8	19,7
Til lyfsala, lyfjafræðings eða í apótek	10	1,7	1,8
Til læknis	269	46,5	48,6
Til hjúkrunarfræðings	6	1	1,1
Myndi leita mér upplýsinga á netinu	18	3,1	3,3
Myndi hringja á læknavakt	6	1	1,1
Til annarra meðaferðaraðila á þessu sviði	15	2,6	2,7
Veit ekki	18	3,1	-
Svarar ekki	8	1,4	-
Samtals	579	100	100

Segjum nú að þú ættir í vandræðum með svefn. Hvert, ef eitthvert, myndir þú fyrst leita til að fá ráð eða meðhöndlun? - greint eftir kyni

ESS – veganesti fyrir háskóla

- Það er samanburðurinn sem gildir.
- Vekja athygli á tengingu á milli kenninga / tilgátna og gagna; hverju geta gögn sem ESS svarað?
  - Geta til dæmis svarað því að það er munur á körlum og konum – en geta ekki svarað því af hverju þessi munur er →
  - En „kenning“ eða „tilgáta“ ætti að geta svarað því.

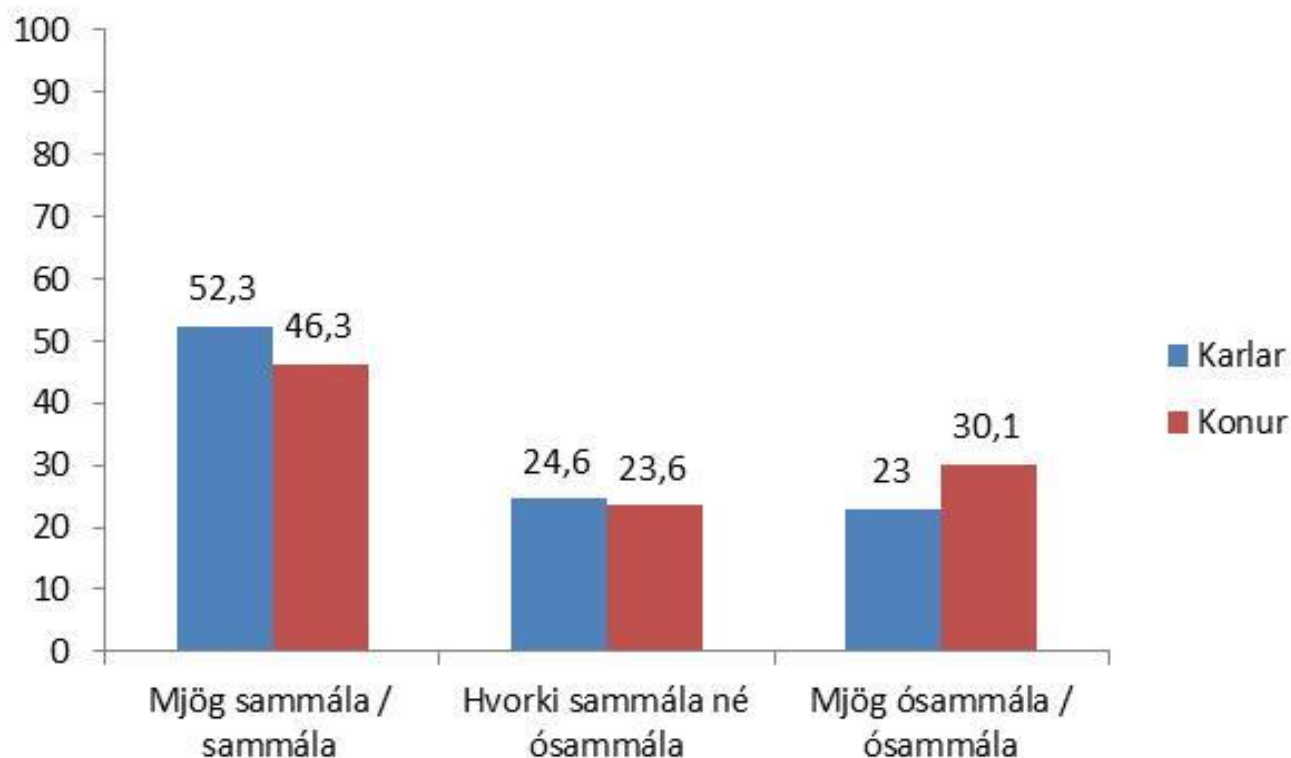
ESS á Íslandi 2004 (2005)

- „Viðhorf til viðskipta og fjármála“ – *Ef fólk vill græða peninga getur það ekki alltaf komið heiðarlega fram.*

	Fjöldi	% allra	% gildra
Mjög sammála	24	4,1	4,3
Sammála	151	26,1	27,3
Hvorki sammála né ósammála	71	12,3	12,8
Ósammála	202	34,9	36,5
Mjög ósammála	106	18,3	19,1
Veit ekki	16	2,8	-
Svarar ekki	9	1,6	-
Samtals	579	100	100

„Viðhorf til viðskipta og fjármála“ – *Ef fólk vill græða peninga getur það ekki alltaf komið heiðarlega fram.*

- greint eftir kyni

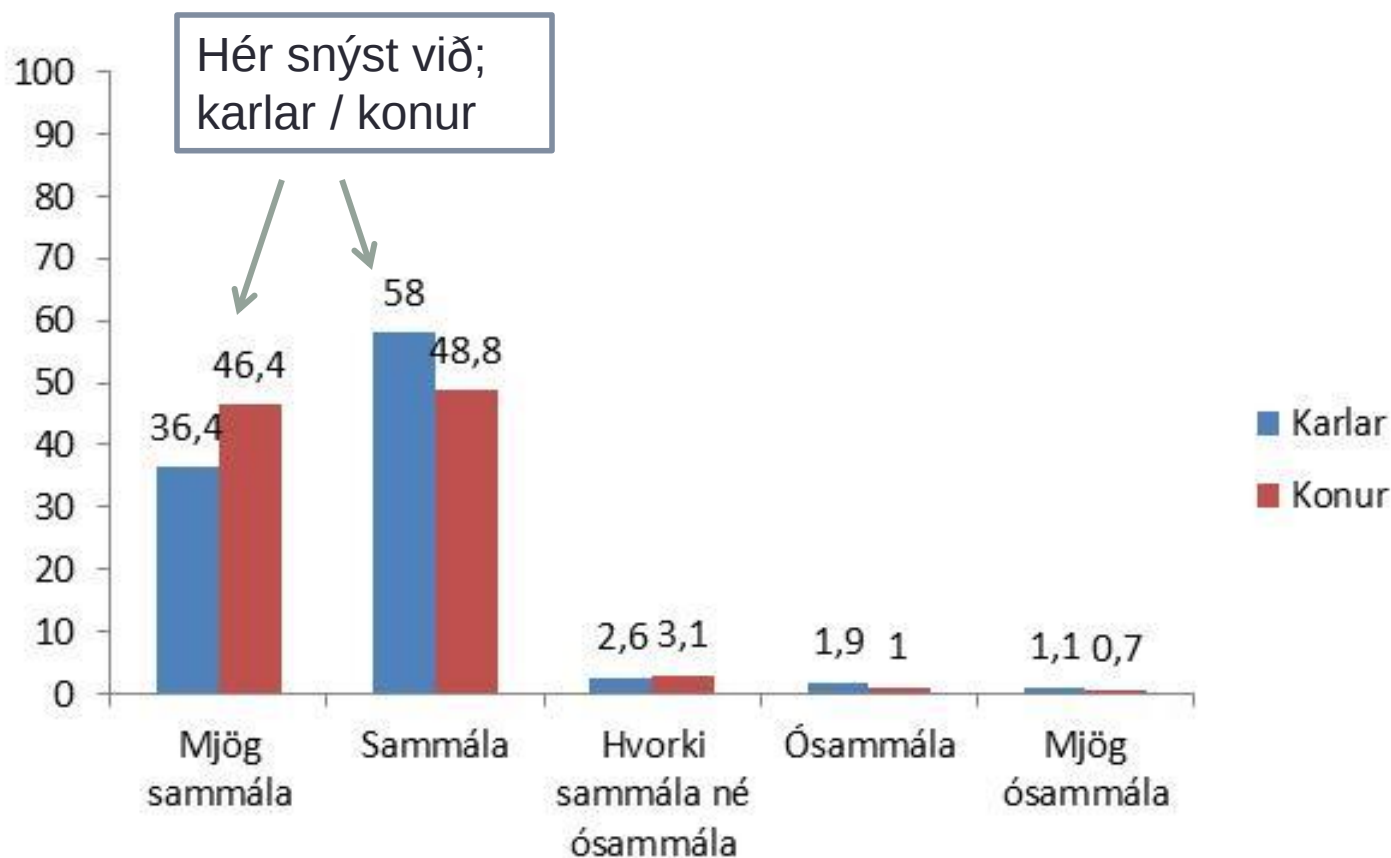

ESS á Íslandi 2004 (2005)

- „Fjölskylda, atvinna og velferð“ – *Karlar ættu að bera jafnmikla ábyrgð á heimili og börnum eins og konur*

	Fjöldi	% allra	% gildra svara
Mjög sammála	237	40,9	41,7
Sammála	303	52,3	53,3
Hvorki sammála né ósammála	16	2,8	2,8
Ósammála	8	1,4	1,4
Mjög ósammála	5	0,9	0,9
Veit ekki	1	0,2	-
Svarar ekki	9	1,6	-
Samtals	579	100	100

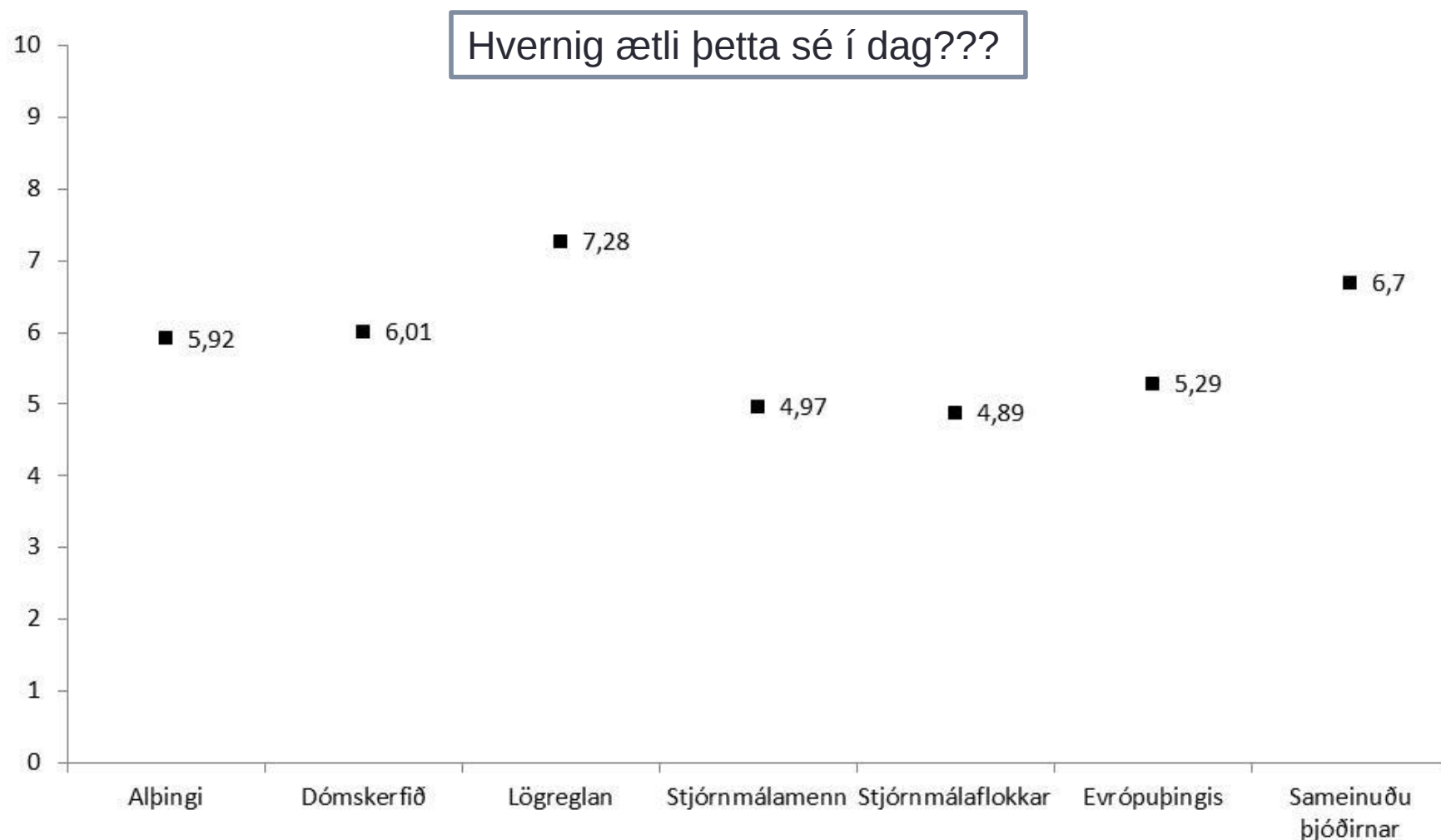
„Fjölskylda, atvinna og velferð“ – *Karlar ættu að bera jafnmikla ábyrgð á heimili og börnum eins og konur*
- greint eftir kyni

Kjarni – traust til stofnanna 2004 (2005)

- 0=treysti alls ekki, 10=treysti fullkomlega

Meðaltöl

Tölvutími

- europeansocialsurvey.org
  - Data and documentation
  - Online analysis
- Hvenær á að vigta gögnin?
  - Vigt fyrir úrtaksramma – *design weight* – á “alltaf” að nota
  - - EN, breytir engu þegar verið er að skoða Ísland 2004
  - Vigt fyrir íbúafjölda – *population weight* – notuð þegar gögn skoðuð án aðgreininga á milli landa.

Verkefni 1

- Vinnið með spurninguna “Gays and lesbians free to live life as they wish.” (Samkynhneigðir ættu að geta hagað lífi sínu eins og þeir sjálfir kjósa). (Politics).

1	2	3	4	5
Mjög sammála	Sammála	Hvorki sammála né ósammála	Ósammála	Mjög sammála

- Setjið á “design” og “population weight”.
- Hvert er hlutfallið í heildina sem eru mjög sammála? (add to row)
- Hvert er hlutfallið í heildina sem eru mjög sammála eða sammála?
- Takið af “population weight”
- Hversu hátt hlutfall svarenda á Íslandi eru mjög sammála eða sammála? (velja fyrst Ísland sem “subsample”)
- Hversu hátt hlutfall kvenna á móti körlum á Íslandi er mjög sammála? (add to column)
- En eingöngu sammála?
- Er munur á kynjunum til spurningarinnar?

Verkefni 2

- Vinnið með spurninguna “How religious are you.” (Hversu trúður/trúuð myndirðu segja að þú sért). (Subjective well-being, social exclusion, religion, national and ethnic identity)

0   1   2   3   5   6   7   8   9   10
Alls ekki trúður/trúuð   Mjög trúuð/trúður

- Setjið “population weight” aftur á.
- Hvert er meðaltal allra svarenda í ESS 2004 á trúarhita? (add as measure – ekkert “subsample”).
- Hver er heildarfjöldi svarenda? (description)
- Takið “population weight” af.
- Hvert er meðaltal trúarhita svarenda á Íslandi? (add subsample)
- Hver er fjöldi svarenda á Íslandi? (description)
- Greinið trúarhita eftir því hvaða flokk svarendur kusu? Kjósendur hvaða flokks eru trúðastir? En næst-trúðastir? En minnst trúðir?

Verkefni 3

- Vinnið með aldur og spurninguna “Women should be prepared to cut down on paid work for sake of family” (Konur ættu að vera reiðubúnar að minnka við sig launaða vinnu í þágu fjölskyldu sinnar) **eingöngu á Íslandi.** (Family, work and well-being).
- Flokkið aldur í: 15 til 25 ára, 26 til 40 ára, 41 til 60 ára og eldri en 61 árs. (compute)
- Búið til tíðnitöflu fyrir spurninguna “Women should be prepared to...”
- Greinið afstöðu til spurningarinnar eftir aldursflokkum.
- Hvaða aldurshópur er íhaldssamastur (ef þið skoðið bæði “strongly agree” og “agree”).

Verkefni 3

- Bætið nú við kyni sem greiningabreytu
- Hvort eru karlar eða konur íhaldssamari þegar spurt er um hvort konur ættu að vera reiðubúnar að minnka við sig launaða vinnu í þágu fjölskyldunnar?